Mihail VAKULOVSKI

Scriitor, jurnalist independent
Freelancer Writer and Journalist

„Sorokin e aproape imposibil de tradus"

„Sorokin is almost impossible to be translated"
An interview with writer Mihail VAKULOVSKI, the translator of the volume entitled „The hearts of the four", from Vladimir Sorokin

In an interview taken by Veronica D. Niculescu, Mihail Vakulovski is talking about translating one of the most important contemporary Russian authors, Vladimir Sorokin. His latest translation, called in Romanian „Inimile celor patru" („The Hearts of the Four"), was published in 2008 by Art Publishing House, and it will be followed by other books translated by Mihail Vakulovski and his brother, Alexandru Vakulovski.

Mihail Vakulovksi, a well-known writer himself, is talking about the difficulties of translating Sorokin and explains his already known opinion that the best translations from Russian into Romanian are those made by Romanian writers that came from Republic of Moldova, because they know Russian and Romanian language as well. „In order to be a good translator, you must know very well both of the languages involved in this very complicated bussiness", says Vakulovski, who also translated Harms and Erofeev.

Keywords: Sorokin, translation, writer, Russian language, Romanian language, Republic of Moldova

Personal e-mail: *vakulovski@gmail.com*

- După „Dimineaţa lunetistului" şi „Ziua opricinicului" a apărut un nou volum de Vladimir Sorokin tradus de tine, de această dată singur, fără fratele Alexandru Vakulovski – „Inimile celor patru". Pe Sorokin l-ai căutat tu, ca traducător, sau el te-a căutat pe tine? A fost, adică, iniţiativa ta sau propunerea editurii (editurilor), sau poate întâmplarea?

- Am început să traduc din rusă abia după ce am trecut pârâul, înainte pur şi simplu nu avea nici un rost, pentru că prietenii basarabeni puteau să citească în original orice carte din literatura rusă. Venind în România la doctorat, mi-am făcut prieteni buni care erau foarte interesaţi de cărţile pe care le citeam şi din care le mai povesteam, erau curioşi ce cântă formaţia aia fainâ pe care o ascultam, vroiam să se bucure şi prietenii mei de ce-mi făcea mie viaţa mai frumoasă şi aşa m-am trezit că-mi place să traduc, că traducerea e un viciu la fel de puternic ca şi scrisul... Adevărul e că am tradus mereu doar de plăcere, numai ce mi-a plăcut mie (cu o excepţie, ca să confirme regula), adevărul e că muzica rock rusească are versuri extraordinare, literatură adevărată, asta şi pentru că scriitorii sovietici care n-au acceptat să fie cenzuraţi s-au retras în muzică pe vremea URSS, devenind textierii formaţiilor rock sau „de autor", ca Vîsoţki sau Okudjava. În România Sorokin a avut noroc de Laura Albulescu. Laura e un editor cum nu cred că mai există în România, care mi-a făcut rost de copyright-uri la cele mai noi şi mai populare apariţii pe piaţa rusească; dacă aş avea o mare editură aş face tot posibilul ca s-o aduc în echipă. Sorokin e aproape imposibil de tradus, e un scriitor greu şi pentru ruşi, care experimentează foarte mult, inventează cuvinte în continuu, foloseşte multe feluri de limbaje, dialecte şi subdialecte, jargoane, cuvinte combinate, expresii care trebuie descifrate cu mare grijă.

„Inimile celor patru", cel mai sângeros roman al acestui scriitor care prin scriitura sa încearcă rezistenţa hârtiei, a apărut la editura Art, adică la editura unde lucrează acum Laura şi unde vor mai fi editate în curând cărţi traduse de fraţii Vakulovski. „Ziua opricinicului" a apărut la „Curtea Veche", tradusă la rugămintea lor – urgent - pentru că se apropiau alegerile... în Rusia... E o carte care acum are şi continuare, pentru că lui Sorokin i s-a părut prea puţin să se joace atât de periculos cu acest fenomen, *opricina*, doar prin ochii unui personaj şi a mai scris o carte pe tema asta – „Kremlinul de zahăr".

- Ţi-ai exprimat de mai multe ori părerea că literatura rusă poate fi cel mai bine tradusă de românii veniţi din Basarabia. Care sunt problemele care se ivesc, de exemplu, în limbajul din cărţile lui Sorokin?

- Uhuhuhu, probleme mari, nenumărate şi de toate neamurile la traducerea lui Sorokin; nu cred că un om care n-a respirat limba rusă ca pe aer şi nu visează şi în rusă ar putea să traducă bine Sorokin, Mamleev, Erofeev (şi Victor, şi Venedikt), Pelevin, Harms, Dostoievski... ce să mai vorbim de poeţi... Am mai spus – Sorokin foloseşte toate limbajele posibile, rescrieri şi parodieri ale celor mai mari scriitori ruşi clasici, de la jargonul bandiţilor din cele mai întunecoase cartiere din cel mai îndepărtat orăşel din Siberia pînă la cele mai elevate limbaje posibile, totul presărat cu cuvinte inventate de el, combinaţii din alte limbi, chineza, de exemplu, sau din slavă veche, poftim, sau din „dialectul" moscovit actual. Tu, care ai învăţat rusa la şcoală, te bagi să traduci un astfel de scriitor? În cea mai bună carte a sa, „Şatunî", Mamleev foloseşte multe cuvinte proprii unei secte, de exemplu. Apoi nu e vorba doar de limbaj la traducerea unei cărţi, ci şi de acea atmosferă unică, proprie doar ruşilor şi literaturii ruse, care pe ei îi sperie şi acum, iar pe noi ne atrage atît de mult. De ce cei mai buni traducători din rusă în română sunt scriitorii

basarabeni veniţi în România? Pentru că, în comparaţie cu cei rămaşi la Chişinău, ei cunosc foarte bine şi limba română vie, inclusiv aia din cartiere şi de pe stadioane, nu din dicţionare. Ca să fii un traducător foarte bun trebuie să ştii foarte bine ambele limbi implicate în afacerea asta atât de complicată...

- Consideri că literatura contemporană rusă este tradusă în România într-o măsură bună, acceptabilă, slabă? Ce alţi scriitori ruşi ar merita cunoscuţi la noi, ce ai traduce acum dacă ai putea trasa un plan editorial? Sorokin, iată, apare cu fiecare volum la o altă editură...

- Păi nu e vorba de edituri, ci de traducători în primul rând. Eu dacă nu vreau să traduc pentru o editură nu traduc şi gata. Dar dacă-mi place foarte tare Sorokin şi nu-l vrea o editură îl traduc pentru altă editură, foarte simplu. Am tradus „Inimile celor patru" pentru Paralela 45, doar că, după ce a plecat Laura, cei de acolo s-au făcut că plouă şi l-au respins categoric, dar cartea asta nu s-a pierdut, a apărut altundeva, chiar dacă a stat la sertar câţiva ani.

Da, cred că se traduce destul de mult din literatura rusă, nu ştiu dacă foarte bine, nu citesc traducerile, am citit doar câteva, făcute de basarabeni, însă, pentru cronici; cele traduse de români mă sperie... din titlu... „Dai mne!" de Denejkina e tradusă ca „Vodca-Cola", parcă, iar „Dai mne!" înseamnă „Dă-mi-o!"... „Şatunî" înseamnă ursul în momentul când iese din bârlog, furios şi hămesit de foame, după o iarnă grea, şi distruge tot ce-i iese în cale. Asta înseamnă „şatunî", iar în română romanul poartă titlul „Sectanţii"... „Maestrul şi Margarita" lui Bulgakov nu e tradusă în română ca „Maestrul şi Margareta", ediţie de ediţie, deşi Vladimir Bulat şi, mai nou, Ruxandra Cesereanu încearcă să-i facă să înţeleagă că Margareta şi Margarita sunt chestii cu totul diferite?...

Păi când mă sunau editorii cu câţiva ani în urmă mă întrebau ce-aş traduce. Eu le făceam o listă din cei mai noi scriitori contemporani din care aş fi tradus plus câţiva scriitori mai puţin cunoscuţi şi cărţile lor cele mai bune. Apoi peste câţiva ani au apărut şi câteva dintre aceste cărţi... Am de gând să renunţ la tradus, dar lasă-i pe editori să-şi caute singuri ce să traducă, nu le fac eu lista aici şi acum.

- Scrii, traduci, faci jurnalistică, faci revista Tiuk!, eşti redactor şef al revistei „Zile şi nopţi" din Braşov. La care dintre aceste activităţi poţi să renunţi temporar fără regrete, în favoarea alteia, şi la care îţi face rău să renunţi?

- N-aş renunţa la scris, la Tiuk! Nu mă pune nimeni să scriu, nimeni nu mă poate pune să fac Tiuk! Dacă ar fi posibil să fac numai ce-mi place, să scriu şi să călătoresc, să fac fotografii şi să înot, să joc fotbal şi să mă antrenez şi să n-am nici o grijă ce bine ar fi. Din când în când aş mai traduce câte o carte, uite, am tradus „Dimineaţa lunetistului" la mare, de plăcere. Aşa aş traduce, ca pe poemele din muzica rock, ca pe Harms. Dar trebuie să-mi plătesc întreţinerea şi deocamdată n-am putut descoperi o cale mai bună decât să fac ceva care să se apropie cât de cât de hobby-urile mele – traduc, iar la „Zile şi Nopţi" e o echipă tânără şi fac cam ce-mi place – scriu editorialele, cronicile de carte, despre albumele noi, despre piese de teatru, fac interviuri... bine, mai scriu şi horoscopul, de exemplu, care e un chin pentru mine...

- În ce măsură consideri că este afectat un scriitor de operele traduse? Unii traducători se consideră îmbogăţiţi, alţii însă se simt furaţi, absorbiţi, şi e nevoie apoi de ceva timp pentru revenirea la tonalitatea şi temele proprii.

- Un lucru e limpede: când traduci n-ai cum să şi scrii. Traducerea e o muncă grea, care-ţi absoarbe toată energia, te suge de forţă, nu mai ai cum să scrii de plăcere, pentru că eşti obosit, iar un om obosit scrie obosit şi cititorul simte asta.

- Iubeşti Braşovul, la Sibiu vii pentru concertele rock, la Cluj probabil mergi să îţi vizitezi fratele. Este Transilvania o casă bună pentru fraţii Vakulovski şi activităţile lor literare?

- Da, îmi place Transilvania, locuiesc din 2000 la Braşov, după 4 ani de Bucureşti. Îmi plac multe locuri, dar nu stau undeva doar de dragul locului, că nu-s turist de profesie. Trăiesc undeva şi datorită omului de lângă mine. M-am născut la Chişinău, dar părinţii au hotărât să se mute un an în satul unde s-a născut tata, cică pentru ca să crească fiu-so sănătos. Aşa că am locuit acolo până am absolvit şcoala medie şi m-am întors la Chişinău ca student de data asta, nu ca şi copil de studenţi... M-am stabilit la Braşov doar fiindcă iubita mea (soţia, na) e braşoveancă şi nu poate să accepte alt loc de pe faţa pământului unde să trăiască şi să lucreze, deocamdată. Altfel poate că eram acum la Sankt Petersburg, Barcelona, Milano, Berna, Kiev, Odessa, pe vreo insuliţă grecească, undeva în munţi, în Antoneşti sau la Chişinău, nu se ştie.

A consemnat Veronica D. NICULESCU